Mohamed Ouaamari

Groetjes uit Vlaanderen

2020 Prometheus Amsterdam

De hoofdstukken betreffende 2001 en 2002 kwamen tot stand in het kader van een residentieproject van het Vlaams-Nederlands huis deBuren in samenwerking met de stichting Biermans-Lapôtre.

© 2020 Mohamed Ouaamari
Omslagontwerp Mohamed Ouaamari
Foto auteur Jeroen Gijselinckx
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 4158 5

Ik ben ne zoon van ne migrant
Ik heb ni echt een voderland
Kweet ni waaraf of ni waarom
Zen ik na Belg of Marokkaan
Dak anders ben dat zien ik wel
Kem doenker haar en ander vel
Wat deie man ouvers mij aand hand
Deu kind te zijn van ne migrant

mor eig'lijk hebbekik ginne schrik
d'r zèn nog duzende 'lak ik
den helft Belg en Marokkaan
want tusse dit en vijftig jaar
weurre mijn kind're niks gewaar
van wa de Papa hee deurstaan
z' hun zèn dan hiëmol g' integreerd
en vinde mij 'ne gefrustreerde fanatieke aawen bok
dan zegge ze: Pa, gij hoddet mis
as 't na noggis verkiezing is
dan stemme wij veur het Vlaams Blok

De Strangers – 'Ik ben de zoon van 'ne migrant'

Levensfase 1:
Fase van onschuld (0-7 jaar)

1991: Zwarte Zondag

Ik ben geboren in het Sint-Erasmusziekenhuis aan de Antwerpse Ring. En net zoals alles in de buurt van de Antwerpse Ring duurde mijn rit uit de baarmoeder van mijn moeder langer dan gepland. Ze hebben mijn moeder open moeten snijden om mij eruit te krijgen. Een knoert van een baby met een gewicht van om en nabij de 4,5 kilo. Ik groeide op in een bescheiden appartement in een Marokkaanse wijk in Borgerhout. Ik kwam ter wereld in een gespannen tijd. Drie maanden na mijn geboorte brak het Vlaams Blok, de partij van Philip 'Frans' Dewinter, door tijdens de parlementaire verkiezingen. 24 november 1991 staat nog steeds bekend als Zwarte Zondag. Ironisch voor een partij die niets van zwarten moet hebben.

Wij woonden aan de rand van de Seefhoek, een troosteloze wijk in het noorden van Antwerpen – grijs, donker en helemaal volgebouwd. Op elke straathoek zaten hopen sluik-

stort te wachten tot ze ooit van het straat af geraakten. De grijze, gebarsten voorgevels smeekten om wat plamuur en een likje verf. En om de tien meter kwam je uitpuilende straatstenen tegen die het ook beu waren en wilden vertrekken. De straten waren zo smal dat je bijna bij de overburen binnen kon springen. Net een ren van een industrieel pluimveebedrijf, waar zwaarlijvige kippen gevangenzitten. Allemaal zielig aan het wachten op een roemloos levenseinde. Je zou bijna gek zijn om hier te willen wonen. Voor mensen met agorafobie is het misschien nog wel geschikt, want pleinen zijn hier niet te vinden. Er is ruimte noch groen. De mensen leven op elkaars lip. Als je in de Seefhoek ging wonen, kreeg je er de hele wijk gratis bij. Je zou het net geen cohousing kunnen noemen, naar de recente hippe trend waarbij jonge hippe gezinnen een gebouw met gemeenschappelijke ruimtes delen. Aan wonen in de Seefhoek was niets hips.

In 1983 verloor de gemeente Borgerhout haar onafhankelijkheid door de Antwerpse gemeentefusie die opgelegd werd door de Vlaamse overheid. Dat had grote gevolgen voor de wijk. Antwerpen ging door een recessie en concentreerde haar aandacht op de binnenstad. Er moest bespaard worden, waardoor de aangekondigde modernisering van Borgerhout van het bord werd geveegd. Een aangekondigde sanering van een aanzienlijk deel van de Borgerhoutse huizen ging niet door omdat de stad geen geld meer had om ze op te kopen. Borgerhoutenaren weigerden hun huizen te renoveren omdat ze nog wel bestemd bleven om ge-

sloopt te worden. De verkrotting van Borgerhout sloeg toe, de huisprijzen kelderden. Steeds meer Antwerpenaren hadden een auto, waardoor hun mobiliteit steeg. Zij verkochten hun huizen en trokken naar de rand van de stad, waar meer groen en ruimte aanwezig waren. De armere en oudere bewoners konden of wilden niet verhuizen. Zij bleven verweesd achter en vormden een eigen gemeenschap. In de Seefhoek kende iedereen elkaar. Mensen kwamen graag samen in hun stamkroeg, waar de cafébaas als sociale werker luisterde naar de verzuchtingen van de buurt. De economische crisis had er hard ingehakt bij de Vlamingen en daarbovenop kwamen ook nog de Marokkanen in hun buurt wonen.

De eerste generatie Marokkaanse gastarbeiders kwam als sterke jongeman naar Vlaanderen en liet moeder en kroost achter in het vaderland, in het Marokkaanse Rifgebergte. Ze gingen zich eerst vestigen in goedkope kamers op 't Zuid – een soort studentenleven in een totaal ander land. Zij maakten een dubbele migratie door: van het platteland naar de stad, van Marokko naar de Lage Landen. Deze pioniers waren niet altijd heilig. Ze kwamen in contact met verleidingen die ze nooit gekend hadden in het afgelegen bergachtige gebied waar ze vandaan kwamen. Experimenteren met alcohol, gokken en vrouwen na lange werkdagen was hen niet vreemd. Ik wil niet weten hoeveel Vlaamse kinderen hebben moeten opgroeien zonder te weten wie hun vader is. Logisch dat de achtergebleven vrouwen wantrouwig en ongeduldig

begonnen te worden. Ze hadden geen idee wat hun mannen uitspookten in dat vreemde land. Hun mannen terugroepen naar Marokko was geen optie; die hadden nog lang niet genoeg verdiend om te rentenieren in hun thuisland. Vrouwlief wilde ook naar Vlaanderen komen. Gezinshereniging was niet te vermijden. Het was gedaan met het uitbundige vrijgezellenleven. De gastarbeiders besloten om te blijven en zich te settelen. Zij moesten op zoek naar betaalbare woningen voor hun kroostrijke gezinnen. De grote maar verkrotte woningen in Borgerhout waren voor hen de beste optie op dat moment.

In de Seefhoek zaten ze niet te wachten op deze indringers. Het leven was al moeilijk genoeg, de koek te klein. Voor de Vlaming waren de Marokkaanse gastarbeiders onbeleefde en opdringerige gasten, mensen die ze uitgenodigd hadden voor de koffie, maar die bleven zitten tot het avondeten. Dat vinden Marokkanen niet zo erg. In de Marokkaanse cultuur heeft een bezoeker het recht om drie dagen te genieten van iemands gastvrijheid. In Vlaanderen staat de limiet gelijk aan de periode dat de koffie warm kan blijven. Wanneer de koffie lauw is, begint de gastheer al ostentatief naar zijn horloge te kijken. Hij begint steeds meer subtiele hints te geven om zijn gasten duidelijk te maken dat ze mogen opkrassen.

'Heb je eigenlijk vervoer naar huis?'

'Tegenwoordig kan je niet meer veilig over straat als het donker is… over een kwartier dus.'

‘Sorry, we gaan eten en we hebben net genoeg voor onszelf.’

Gasten wegsturen is voor de Marokkaan een hoofdzonde. Voor de vrouw des huizes in Marokko is eten maken een dagtaak. De keuken is net als de voordeur de hele dag open. Mensen komen en vertrekken niet zonder dat ze verwend zijn met een lekkere maaltijd. Daarom heeft de Marokkaanse keuken meer weg van een grootkeuken dan een verfijnde keuken. Maaltijden worden klaargemaakt in gigantische metalen kookpotten, waarin brokken schapenvlees, een zak aardappelen en kilo’s groenten en kruiden de hele dag staan te pruttelen op een groot gasvuur. In Marokko wordt er niet gekookt voor een gezin, maar voor een leger. Eten is geen kwestie van overleven. Het is een levensstijl. Alles draait bij ons om eten. Wie gasten over de vloer krijgt zet zijn/haar eer op het spel. Mensen sterven liever van de honger dan dat ze hun gasten iets onthouden. Delen en solidariteit zitten ingebakken in onze cultuur.

Voor Vlamingen is eten minder cruciaal. Ze gaan graag door het leven als bourgondiërs, mensen die de tijd nemen om een hapje te eten of van een drankje te genieten. Zij ondergaan dus liever de gastvrijheid dan dat ze deze zelf aanbieden. In tegenstelling tot de Marokkaanse cultuur is in de Vlaamse cultuur niet de de keuken of eettafel de centrale plek om mensen samen te brengen, maar het café. Marokkanen komen samen op straat of in een salon, Vlamingen in het café of op een terras.

Zuiderse mensen zijn het gewend om op straat te leven.

Mijn oma, die op 't Zuid woonde, genegeerde zich er niet voor om bij de eerste zonnestralen de halve woonkamer naar de stoep te verhuizen. Een tapijt voor de deur, kussens en poefen om op te zitten, zonnepitten om te kraken en sardientjes op de barbecue. Deze staken ze met uitjes, komkommer en tomaten tussen vers, huisgemaakt rond brood. Gezellig met de hele familie voor de voordeur. Het was ook altijd uitkijken voor loslopende kinderen. Voetballen deed je niet in een club of op een voetbalveld, maar gewoon voor de deur op straat. Dat een auto soms vol in de remmen moest omdat een kind achter een verloren bal aan dook deerde niemand. Soms sneuvelde een autoruit wanneer de Mohammed Timoumi van dienst – een van de sterspelers van het Marokkaanse elftal toen – een schot loste op het geïmproviseerde doel. Stomme ongelukjes die vermeden hadden kunnen worden als ze een degelijke Belgische keeper als Jean Marie Pfaff of Preud'homme hadden gehad om ballen te vangen. Marokkaanse keepers zijn echt waardeloos.

Voor de Vlaming waren de Marokkanen te zichtbaar aanwezig in het straatbeeld. Irritatie ging over in frustratie. Zeker wanneer de Marokkaanse buurvrouw weer eens het voetpad kaapte om haar tapijten te reinigen en te laten drogen. De straten van de Seefhoek werden geannexeerd door buitenlandse kolonisten die de manier van leven van de Vlaming helemaal overhoop gooiden.

Praten met de nieuwe buren was geen optie, want de eerste generatie Marokkaanse migranten sprak de taal niet. De

politiek was niet geïnteresseerd in de verzuchtingen van deze vergeten wijk. De Vlamingen trok zich terug in het hoofdkwartier, de stamkroeg, waar de inheemse bevolking haar frustraties de vrije loop kon laten. De kroeg was een stolp waarin de onverdraagzaamheid en haat tegen de nieuwkomers vruchtbare grond vonden om te groeien.

De grootste klachten waren toen van sociaal-economische aard. De uitspraak 'Marokkanen werken niet, maar ze pakken wel al onze jobs af!' is de grootste paradox van die tijd. Vooral de BMW's of Mercedessen die voor de voordeur van hun Marokkaanse buren stonden, staken de Vlaming de ogen uit. 'Hoe kunnen ze dat betalen? Ze werken niet eens! Ik zie ze altijd overdag thuiszitten en niksen. Allemaal profiteurs van de ziekenkas, ja!'

Dat hun buurman Hassan of Ahmed de nachtdiensten aan elkaar regen om hun gezin in Vlaanderen en familie in Marokko te onderhouden was ze nog niet opgevallen. De rest van het geld werd opgespaard om te investeren in een mooie tweedehandswagen die hen jaarlijks veilig van Antwerpen naar Marokko en terug zou brengen. Met een kleine Fiat Punto op benzine raak je nog niet voorbij het zuiden van Frankrijk zonder twee of drie keer autopech te hebben. Marokkanen hadden nood aan stevige diesels; Duitse wagens met veel pk's, cilinders en andere technische feitjes die je opsomt om indruk te maken op je mannelijke familieleden op een van de vele familiebijeenkomsten.

Wat de Marokkanen ook deden, het was nooit goed. Ze moesten allemaal terug naar hun eigen land. Behalve die sympathieke overbuurvrouw die met het Suikerfeest lekkere zoete koekjes kwam brengen. Dat gezin was goed en mocht wel blijven. Liefde en integratie gaan door de maag. De kille Vlaming ontdooide telkens wanneer Marokkanen hun warme muntthee tevoorschijn haalden. Wanneer de gastheer op een spectaculaire manier de kleine glaasjes inschonk. Hij begon laag in te schenken en ging steeds hoger en hoger, tot er zich een mooie witte kraag schuim vormde aan de oppervlakte van het theeglas. Die schuimkraag is ontzettend belangrijk voor de Marokkaan. Net als de smeuige, romige laag schuim op het pintje bier van zijn Vlaamse buurman. Zo waren er veel goede Marokkaanse buren, maar die kwamen niet overal met koekjes op bezoek.

Het Vlaams Blok profileerde zich tot midden jaren tachtig vooral op communautaire thema's. De partij ontstond in 1978, toen de radicale vleugel van de Volksunie (Vlaamsnationalisten) zich afsplitste naar aanleiding van het Egmontpact. Deze overeenkomst vormde België om van een unitaire naar een federale staat bestaande uit gemeenschappen en gewesten. Karel Dillen van de Vlaams Nationale Partij (VNP) en Lode Claes van de Vlaamse Volkspartij (VVP) trokken sindsdien als het kartel Vlaams Blok naar de kiezer. Dillen kreeg een zetel te pakken in het parlement, Lode Claes niet. Karel Dillen, een radicale Vlaams nationalist kreeg het roer van de nieuwe partij in handen en stoom-

de twee jonge Vlaamse Leeuwen, Gerolf Annemans en Philip Dewinter, klaar om hem later op te volgen.

Pas toen Jean Marie Le Pen in 1984 de Europese verkiezingen won in Frankrijk, ging het Vlaams Blok zich richten op de vreemdelingenproblematiek. Sindsdien is alles de schuld van de vreemdelingen. Het Vlaams Blok richtte zich op de wijk die door de traditionele partijen in de steek gelaten waren. Ze gingen in de Seefhoek luisteren naar de verzuchtingen van de plaatselijke bewoners. Zij hadden antennes in de wijk en registreerden elk incident, hoe klein het ook was. De angst voor het nieuwe werd bevestigd en aangewakkerd. In plaats van verantwoordelijkheid te nemen en de problemen in de wijk aan te pakken, isoleerde het Vlaams Blok de klassieke Vlaming nog sterker van de migranten, waardoor angst omsloeg in racisme. Bangmakerij als recept voor reële problemen in de wijk. Gevaarlijke pyromanen als Philip Dewinter waren niet geïnteresseerd in het blussen van brand.

Het Vlaams Blok richtte eind jaren tachtig voor het eerst zijn pijlen op zijn latere corebusiness, de strijd tegen islamisering. Men kwam tot de ontdekking dat de Marokkaanse gemeenschap moskeeën oprichtte in rijtjeshuizen, de befaamde garageboxmoskeeën. De eerste generatie moest creatief zijn. Er was geen geld en ruimte om net zulke grote moskeeën als in hun thuisland neer te poten. De zakken van de gemeenschap werden binnenstebuiten gekeerd om gebouwen

aan te kopen waarin bezoekers vijf keer per dag het gezamenlijke gebed konden verrichten. Er zat geen visie of planning achter het openen van gebedshuizen. Het resultaat hiervan is dat er tegenwoordig soms in één straat drie moskeeën te vinden zijn. Zowat elke Riffijnse stam richtte zijn eigen moskee op, vaak vanwege ruzies en twisten die ze meebrachten uit Marokko. Het Antwerpse moskeebeleid is dan ook een van de grootste mislukkingen van het falende integratiebeleid.

De moskeeën in Antwerpen zijn een ruimtelijke catastrofe in een volgebouwde en dichtbewoonde wijk als de Seefhoek. Parkeerdruk en geluidsoverlast tijdens elke vrijdagceremonie, ramadanavond en elk feestgebed waren het resultaat hiervan. Toen België gezinshereniging mogelijk maakte, had men in dialoog moeten gaan met de nieuwe burgers. Ze hadden hen niet als tweederangsburgers in de volkse wijken moeten dumpen in de hoop dat ze het zelf wel allemaal zouden oplossen. Bij hun aankomst hadden de beleidsvoerders meteen maximaal moeten inzetten op de kennis van het Nederlands. Men had de gemeenschap kunnen ondersteunen in het uitbouwen van culturele centra op minder druk bewoonde plaatsen. Hier zouden de grote ceremonies kunnen doorgaan met minimale overlast. De moslimgemeenschap zou de kleine moskeeën in de buurt behouden voor de dagelijkse vijf gebeden waar slechts enkele tientallen mensen naartoe gaan, maar deze moeten sluiten op vrijdag, tijdens de ramadan of met de feestgebeden. In Marokko doen ze dat ook. Op de dag van het Offer- of